

ОИЛАДАГИ ҲАЛОЛЛИК – ТАРБИЯНИНГ БОШ МЕЗОНИДИР.

подполковник Аҳмедов Фарход Сайдалиевич
Малака ошириши институти Касбий тайёргарлик
факультети Махсус фанлар цикли ўқитувчиси
+99893 1171133
+99899 8226327

Аннотация: *Мазкур мақолада оиладаги ҳалоллик – тарбиянинг бош мезони ҳисобланиб, миллий ва диний қадриятларга, миллий урф-одатларга эга бўлган буюк халқ эканлигимизни, миллатимизда азал-азалдан иймон, эътиқод, виждон, диёнат, ор-номус, шарм-ҳаё, уят, инсоф, орият, андиша, ғурур, ифтихор, шижоат, сабр-тоқатлилик, бағрикенглик, меҳмондўстлик ва ҳалоллик каби инсонийлик хислатлари шакллантирилган.*

Таянч сўзлар: *Оила, тарбия, инсон, ҳаллолик, коррупция, вакцина, ҳаром, хиёнат, жиноят.*

Тарбия биз учун ё ҳаёт ё мамот, ё нажот – ё ҳалокат, ё саодат – ё фалокат масаласидир.

Абдулла Авлоний

Тарбия бир кунлик эмас, балки бир умрлик жараёнدير. Аслида биз улкан миллий ва диний қадриятларга, миллий урф-одатларга эга бўлган буюк халқмиз. Миллатимизда азал-азалдан иймон, эътиқод, виждон, диёнат, ор- номус, шарм-ҳаё, уят, инсоф, орият, андиша, ғурур, ифтихор, шижоат, сабр-тоқатлилик, бағрикенглик, меҳмондўстлик ва ҳалоллик каби инсонийлик хислатлари шакллантирилган. Бу хислатларнинг барчаси бизнинг миллий қадриятларимиз ва маънавиятимиз саналади. Шу сабабли, биз уларни сақлашимиз, ривожлантиришимиз ва фарзандларимиз қалбига доимий сингдириб боришимиз зарур.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Олий Мажлисга Мурожаатномасида **“Коррупцияга қарши курашишда аҳолининг барча қатламлари, энг яхши мутахассислар жалб қилинмас экан, жамиятимизнинг барча аъзолари, таъбир жоиз бўлса, “ҳалоллик вакцинаси” билан эмланмас экан, ўз олдимизга қўйган юксак марраларга эриша олмаймиз. Биз коррупциянинг оқибатлари билан курашишдан унинг барвақт олдини олишга ўтишимиз керак”**, деб таъкидлади.

Бу Ватанимиз тараққиётини жадаллик билан олға суриш учун коррупция илдизларига болта уриш, ҳар бир одам ўз олдига ҳалолликни бош вазифа қилиб қўйиши лозимлигини, ҳалол бўлмаган одамларни мажозий маънода, “ҳалоллик вакцинаси” билан эмлаш зарурлигини англатади. Хўш, “ҳалоллик вакцинаси” нима ва у қандай эмланади?

Назаримизда, “ҳалоллик вакцинаси” инсон қалбига игна билан эмас, иймон нури орқали ўтиб, унинг виждонини поклайди. Ҳар қандай инсонга қондан ва она сути орқали “ҳалоллик вакцинаси” сингиб боради. Демак, инсон ҳалол бўлиши учун унинг иймони бутун бўлиши лозим. Ҳар бир одам ўз ишини ҳалол бажарса, у

“ҳаллоллик вакцинаси” билан эмланган бўлади. Ана шундай иммунитетни шакллантириш вазифаси аввало ота-оналар, мактабгача ва умумий ўрта таълим муассасалари ходимлари, шунингдек, халқимизнинг зиёли, маънавиятли қисми зиммасига юкланади.

Оиладаги ҳаллоллик – тарбиянинг бош мезонидир деб бежиз айтилмаган. «Одам боласи бу ёруғ оламга ёмонлик, ҳаром иш, жиноят, хиёнат қилиш учун келмайди. Ундан мақсад, масъулият, дахлдорлик ҳисси доим улуғвор. Шу боис пешона тери, ҳалол хизмати билан яхшиларга ёндашади. Кимни бахтли, деб ҳисоблаш мумкин, деган саволга юнон файласуфи Суқрот шундай жавоб берган экан: «Кимда ҳалол фикр ва ўткир зеҳн бўлса, ўшани». Демак, ҳаллоллик фикрдан бошланмоғи керак. Ҳаллоллик шунчаки инсоний фазилат эмас, балки маънавий покланиш жараёни, ғурур, метин ирода, сабр-қаноат, ўзини ўзи назорат қилиш, ички ва ташқи фазилатлар уйғунлигидир.

Ҳалол – арабча сўз бўлиб, рухсат этилган, йўл кўйилган, қонуний, асосли, тўғри, виждонли одам маъносида ҳам, шариат ҳукмига мувофиқ эса, ичса, фойдаланса бўладиган, ҳаром эмас деган мазмунга ҳам эга.

«Ҳаллоллик» кишининг ўзига қарашли, ўз меҳнати билан, пешона тери тўкиб топилган, хиёнат, фирромлик кабилардан ҳоли демакдир.

Қуръони карим, ҳадислар ва шариат кўрсатмалари инсон маънавий-маърифий камолотининг асоси бўлган ахлоқ-одоб тарбиясининг барча қирраларини ўз ичига олган. Сирасини айтганда, ҳадислар маънавий-ахлоқий тарбияга оид фикрларнинг мукамал тўпламидир. Қуръони карим, ҳадисларни, шариат кўрсатмаларини ўрганар эканмиз, уларда ахлоқий камолот, ҳаллоллик ва поклик, иймон ва виждон билан боғлиқ бўлган бирорта ҳам муҳим масала эътибордан четда қолмаганини кўрамиз. Айниқса ислом ҳаром ва ҳалол масаласига мусулмонлар эътиборини қаратади. Шариатда Оллоҳ томонидан қилинишига рухсат этилган амаллар, ишлар ҳалол дейилади. Ҳаром эса, аксинча, қилинишига рухсат этилмаган ишлар ва амаллардир. Одатда, халқимиз «ҳалол» ва «ҳаром»ни ейладиган ва ичиладиган нарсаларга ишлатиб келган. Шариатда ижозат этилган ҳамма нарсалар, ейладиган озиқ-овқатлар, қилинадиган ишлар ҳалол деб ҳисобланган. Ижозат этилмаган нарсалар, ишлар ва амаллар эса ҳаромдир. Оллоҳ ҳаром этилган ишларни қилувчиларга бу дунёда ёки қиёмат кунда жазосини албатта бериши айтилган.

Худо бизга қўйган талаб битта – иймонли бўлиш, ҳалол яшаш ва ҳалол меҳнат қилиш. Ҳар қайси инсон қаерда бўлмасин ва қайси вазифани бажармасин, у вилоят раҳбарими, туман ҳокимими, хўжалик ёки корхона раҳбарими, оддий косиб ёки деҳқонми – мартабаси ва касбидан қатъи назар, ўзини ҳаром-хариш ишлардан тийсин ва ўз жойида ўз вазифасини ҳалол бажарсин”.

Шу ўринда Искандар Зулқарнайнинг қилган васияти билан танишсак:

Искандар Зулқарнайн шундай деган экан;

- Мен вафат этгач мозорга олиб бораётганда қўлимни тобутдан чиқариб қўйинглар, токи ярим дунёни эгаллаган бўлсам-да, у дунёга қуруқ қўл билан кетаётганимни одамлар кўриб қўйсин.

Искандар Зулқарнайнинг бундан 25 аср олдин қилиб ўтган васияти ҳозирги кунда ички ишлар органлари ходимлари учун ибрат вазифасини ўтаса не ажаб.

Низомий Ганжавий ўзининг «Хамса» асарида меҳнатнинг инсон ҳаётининг боши ва асоси деб атаб «Биз дунёга сафсата сотиш учун эмас, балки меҳнат учун келганмиз. Ҳалол турмушинг меҳнатдир. Ҳар қандай оғир машаққатли меҳнат таъмагирликдан, бировларнинг инъом-эҳсонига тобе бўлишидан афзалдир»-дейди, ва:

Ўзга хизматига чўзмайин кўлин,
Кўл кучидан ризқ топмоқлик йўлим,
Ўз ризқин меҳнати келмас ҳеч малол,
Фақат меҳнат ила топган нон ҳалол.

Низомий Ганжавий яна: «Халқим меҳнатининг маҳсулини ейиш билан қорнингни тўлдир, қуртдек шишир. Лекин унутмагинки, бир кун келади, унда еганларни қустириш учун, уларни бармоққа айлантириб буғзингга тикадилар»-дея, ўз замонасининг одамларини ҳалол меҳнат қилишга, ҳаромдан ҳазар қилишга, бировнинг ҳаққини емасликка чақиради.

Халқимизда сақланиб келаётган бир мақолда юқоридаги мавзуга алоқадор фикр таъкидланади: «Яримта ноним – роҳати жоним». Мақолнинг сиртқи ва бирламчи маъноси озгина бўлса ҳам, ҳалол ризқ топган одам қалб ҳаловатини сезиши ҳақида. Буни бошқача томондан таърифлаш ҳам мумкин: қанчалик бойиб кетсанг-да, қалбингга ғубор туширадиган ишни қилишдан сақлан, шунда олдингдаги ҳалол ризқингни роҳатланиб, маза қилиб ейсан.

Лекин дунё тамаддунида ўзига хос салмоққа эга бўлган донишманд халқимизнинг мақоли бор: «Арзоннинг шўрваси татимас».

Яқин ўтмишда ота-боболаримиз рўзғор тебратаман, деб ўз уйларидан чиқишида аёллари уйда ўнлаб қиз-ўғил фарзандлари бўлса ҳам, турмуш ўртоғига қарата: «хўжайин, оиламизга, фарзандларимизга фақат ҳалол ризқ олиб келинг, бизлар бу дунёда очарчиликка чидаймиз, лекин охиратнинг азобига чидай олмаймиз»-дея, ҳалол ризққа жуда қаттиқ эътибор қаратишганлар. Тозаликка, ҳалолликка шу даражада эътибор берганки, ҳаттоки, ариқларда оқаётган сувлардан одамлар эҳтиёжлари учун истеъмол сифатида фойдаланганлар. Момолар совчиликка боришмоқчи бўлсалар, бўлажак келиннинг ҳовли супиришини кузатишганлар. Қизлар ахлатларни ариқ томонга супуришмаса, совчиликка боришганлигини ҳозирги кунда кексаларимиз хотирлаб ўтади.

Атрофга қарайлик, кимнингдир боласи ўғирлик қилиб, қамалган. Кимнингдир боласи жинойт қилиб, қочиб юрибди. Яна кимнингдир қизи фаҳш кўчасига кириб кетган... Бу кўргиликларнинг илдизи қаердан сув ичади? «Қозонингга меҳнат ҳосилидан бўлак ҳаром-хариш нарса тушмасин, билъакс, уни истеъмол қилган фарзандлар ота-онасига бемехр, бемурувват бўладилар», деган оддий ҳақиқатни билмайдиганлар кўпми орамизда? Ҳаром ботқоғига ботиб ётганларга бало ҳам урмаяпти, сотувчи-харидор можароси денгиздан бир томчи-ку, демоқчимисиз?

«Расулуллоҳ (с.а.в.) ўз ҳадисларида пора олган ҳам, пора берган ҳам дўзахий эканини таъкидлаганлар. Поранинг тури кўп. Масалан, пора – ҳақи бўлмаган ишни бажариш учун ишнинг бошида турган раҳбарларни ҳаром йўлга, ғайриқонуний йўлга бошлаш, тўғри йўлдан кўз юмиш, ноҳақлик қилиши учун бериладиган пул ёки моддий манфаатдорлик. Натижада ҳар икки томон ҳаром ишга қўл урган бўлади.

Хоҳ суд, хоҳ солиқ, хоҳ божхона, хоҳ ҳоқимият маъмурияти бўлсин, хоҳ олий ўқув юрти ёки шу каби бошқа жой бўлсин, у ерда давлат томонидан ҳар бир фуқаронинг ҳақини ҳисоб-китоб қиладиган, ишчиларга маош берадиган ходим ёки ходимлар бўлади. Бу ходим, албатта, қонун асосида ишлаши, ҳар бир фуқаро ҳақини кўз қорачиғидек асраши керак. Лекин пора бериб, ўз ишини бажарадиган киши: «Сенинг халқнинг ҳақи билан ишинг бўлмасин, лавозимингни ҳам ўйлама, мен сенга шунча пора бераман, менинг ишимни бажар. Ноҳақ бўлсам ҳам ишим битсин. Мен сени кўрмадим, сен мени кўрмадинг, тамом-вассалом!», – деб ишини бажариб кетганлар оқибатини, дўзах оловини ўйламайдиларми? Олганлар-чи?! Гугурт чўпининг олови бармоқни куйдирса, неча кун азоб чекилади, а? Жаҳаннам олови-чи?

Инсонни ҳалол яшаши ёки ҳаром яшаши бу биринчи навбатда кишининг нафсига боғлиқ»¹.

Ҳазрати Аҳмад Яссавий ҳикматларида илгари сурилган ахлоқий панд-насихатлардан молпарастликни фош этиш, кишиларни инсофли, диёнатли, иймонли бўлишга чақиришда фойдаланиш ўринли. Яссавий инсон ҳаётидаги катта кураш - нафсни таслим этишга хизмат қиладиган кураш деб ҳисоблаган. Нафсга мағлуб шох - қул, нафсдан устунликка эришган ғариб - шохдир, деб айтади. Нафс инсон учун катта ёвдир. Шу ёвнинг бошини янчган, уни енгган, нафсга таслим бўлмаган кишининг ғурури ва инсоний кадр-қимматини ҳеч ким поймол қила олмайди, деб билган. Ўз ҳикматларидан бирида шундай дейди:

Нафс йўлига кирган киши расво бўлур,
Йўлдан озиб, тойиб, тўзиб гумроқ бўлур.
Ётса - турса шайтон билан ҳамроқ бўлур....

У нафс бандаларига қарата «Нафсни тебгил, нафсни тебгил эй бадқирдор» деб муурожаат этади, ва

«Нафсим мени йўлдан уриб хор айлади,

Термултириб халойиққа зор айлади», - деб нафс бандаларини танқид этади. Нафс инсондаги бутунликни, иймонни синдиради, маънавий жиҳатдан жарликка кулатади. Шу боис «Нафсни таниб меҳнат етса роҳат», - деб хитоб қилади. Бу ғоялар бизнинг ҳозирги кунимиз, тарбиямиз учун ғоят муҳим.

Ҳар бир инсон ўзига-ўзи савол берадиган вақт келди. Қандай савол бўлиши мумкин. Мен кимман? Бу ёруғ оламга нимага келдим? Шу бугун давлат, жамият, халқ манфаати учун нима иш қилдим?-деган саволлар. Ҳар бир инсон бу саволларга қуйидагича жавоб излаши: «Мен инсонман, инсон. Менда ҳеч қайси ҳайвонда йўқ нарсаси ақл бор, онг бор, фикрлаш бор. Мен нима учун шундай неъматларни қадрига етиб «ИНСОН» бўлишга ҳаракат қилмайман. Давлат, жамият томонидан белгилаб берилган қонун ва ахлоқ мезонларини бузаман. Менинг инсон эканлигим каерда қолди. «Эҳ», «аттанг», «қанийди»-деган сўзларни кеч бўлмасидан олдин ҳаракатни ҳозирдан бошлаш керак.

Маълумки, Бобур Мирзонинг отаси Умаршайх Мирзо темурий ҳукмдорлардан бири эди. Бобур ўз хотираларида отасининг нақадар адолатли ва ҳалол одам

¹ Икромов Ш.Т. Юксак маънавият ва қонун устуворлиги асосида яшаш, эл-юртга садоқат, адолат, ҳалоллик фазилатларини ва муомала маданиятини камол топтириш. Т.: 2014.

бўлганини кўрсатувчи шундай маълумотни келтириб ўтади. Қай бир йили Хитойдан Фарғонага келаётган минг кишилик қарвон Ўш тоғларида қор кўчкини остида қолиб ҳалок бўлади. Умаршайх Мирзо дарҳол одамларини юбориб, қарвоннинг юқларини назорат остига олдиради. Эгалари ҳалок бўлган шу молларни икки йилдан зиёд эҳтиётлаб сақлайди. Хуросон ва Самарқандга махсус одам юбориб, қарвон эгаларининг меросхўрларини дараклатиб топтиради ва уларни ўз мамлакатига чақиртириб, молларни тўлалигича қўлларига топширади.

Бундай мисолларни ўтмишдаги оддий одамлар ҳаётидан ҳам кўплаб келтириш мумкин. Худога минг шукрки, ҳозир ҳам ҳаётимизда шу эзгу тушунчалар барқарор ва устувор. Шунинг учун ҳам биз йўлимизда тўсиқ бўлиб турган, халқимизнинг, фуқароларимизнинг ҳақли равишда норозилиги ва қаҳр-ғазабига сабаб бўлаётган баъзи бемаъни ишларни таг-томири билан йўқотиш ҳақида очиқ, ошқора гапиряпмиз.

Ҳалол хизмат қилиш ва турмуш кечиришда қаноатнинг ўрни ҳам бекиёсдир. **Қаноат** борасида ҳазрат Навоий шундай дейди: «Қаноат бир чашмаки, суви олган билан қуримас, у бир хазинаки, сарфлаган билан нақди камаймас, у бир экинзорки, ундаги уруғлар иззату шавкат ҳосилини беради ва у бир дарахтки, муҳтожсизлик ва ҳурмат мевасини тугади. Ундан кўнгилга очиклик ва кўзга равшанлик етади.

Қаноатли дарвешнинг қотган нони тамагир шоҳнинг тўкин дастурхонидан яхшироқдир. Шоҳ бу олмасдан бергувчидир, гадо сочмасдан тергувчидир.

Иш кўплиги-ю, вақт йўқлигидан нолиманг. Вақт кўплиги-ю, иш йўқлигидан кўрқинг. Одамни абгор қиладиган нарса –бекорчилик.

Ҳалоллик инсонни улуғлайди ва обрўсини оширади. Шу боис ҳам ҳалоллик ички ишлар идоралари ходимлари фаолиятининг бош мезони ҳисобланади.

Иймонли одам ҳаром лўқма, бировнинг ҳақини ейишдан, ҳаром ишлар қилишдан тийилади, чунки унинг виждони поклиги бунга йўл қўймайди. Ва албатта, у ота-онаси, қариндош-уруғлари, халқи ва Ватани учун фидойилик билан ҳалол меҳнат қилади, ҳалол лўқма топиб, фарзандларига едиради.

Минг афсуски, яқин вақтгача “ҳалоллик вакцинаси” билан эмланмаган одамлар порахўрликка, таниш-билишчиликка берилиб кетиши натижасида коррупция ҳолатларига йўл қўйишди. Бу ҳолат, барча соҳаларда бўлгани каби, таълим муассасаларига кириб келиши кечирилмас ва ачинарли ҳолат саналади. Олий таълим муассасаларида таниш-билишчилик, тоға-жиянчилик асосида ўқишни битириб, диплом олган мутахассис, яна шу асосда ишга жойлашиб ҳам оларди. Илмни пухта эгалламаган “мутахассис”дан нимани ҳам кутиш мумкин. Бундайлар ишлайдиган соҳа оқсайди, ривожланиш бўлмайди, охир-оқибатда жамиятни ботқоқликка қараб тортади.

Коррупцияни ҳозирги кунгача ҳеч қандай жазо, ҳеч қандай хавф олдини ололмаган. Бунинг ягона йўли – “ҳалоллик вакцинаси”. Яъни, ҳалоллик инсоннинг онгу шуурида бўлиши лозим. Уни эса пайдо қилиш керак бўлади. Йилнинг номида “маърифат” сўзи иштирок этаётгани ҳам шундан. Очкўзликни, ебтўймасликни фақат маърифат билан енгиш мумкин-да. Миллатнинг юзлаб йиллар давомида йикқан билими, тажрибаси, маънавий кадриятлари, албатта, “ҳалоллик вакцинаси”ни пайдо қилиш учун етарли бўлади.

Жамиятни кузатсак, кўп мансабдор шахсларни муомаласини, юриш-туришини

кўриб инсонни дилида ҳавас ўйғонади. Кейин қараб кузатилса, мансаб ваколатини суистеъмол қилиб, давлатга жуда катта зарар етказганини эшитиб, гувоҳи бўламиз. Наҳотки, инсон онгли мавжудод бўлиб, ўйлаб кўрмаса. Ўйлаш учун Ватанини, аждодларини тарихини чуқур билиши керак. Мустақилликка эришмасимиздан олдин, Ўзбекистон СССРнинг «дала томорқаси» эканлигини ҳамма билади. Ватандошларимизни қул қилиб ишлатиб, Ватанимизнинг бор бойлигини талади, ташиб кетди. Мустабид тузум даврида ота-боболаримизнинг «ўз гўштини ўз ёғига қовуриб» пешона териси билан ишлаб топган бор мол-мулкни тортиб олишди, яна уларга бу ҳам етмаганидек тўхмат тошларини отишди. Ўз юртларида пешона тери билан топган ризқларини ўз қўллари билан «катта оғалари»га тутқазिशга мажбур қилдилар.

Энди Ватанимиз озод ва мустақил бўлганида орамизда «айрим кимсалар» ўз юртининг ва ўз ватандошларининг ҳаққига хиёнат қилиб, мансаб ваколатидан фойдаланиб, давлат мулкни ва ватандошлари ҳаққини била туриб, онгли равишда англаб талон-тарож қилаётганлигини кўриб турибмиз. Наҳотки, инсон зоти ҳеч ўйлаб кўрмайди. Ўзига-ўзи: «Мен суистеъмол қилаётган бу мол-мулклар, Ватанимнинг мол-мулклари, мен суистеъмол қилаётган мол-мулклар ватандошларимнинг, миллатдошларимнинг мол-мулклари. Мен нима қиляпман ўзи? Ватан ишониб, мени шу мансабга лойиқ топганида, мен Ватан, халқ, жамият учун эмас, бу Ватан мен учун, бу халқ менинг оилам, менинг нафсим учун хизмат қилсинми? Мен суистеъмол қилаётган мол-мулклар қанчадан қанча инсонларнинг машаққатли меҳнати эвазига тўпланган мулк-ку!»-дея, фикр юритса, яхши бўларди.

Мансаб ваколатидан фойдаланиб бир инсонга «қилган яхшилик эвазига» таъма қилиш қандай оқибатларга олиб келишини, ҳаёти, тақдири бир зумда ўзгариб, ҳар бир инсон ўзига ўзи душманлик қилиб кўйиши мумкинлигини бир ўйлаб кўриш керак.

Шу ўринда бир фикр юритсак, давлатнинг мулкни ўзлаштириш ёки растрата йўли билан талон-тарож қилиш, фуқаролардан таъмагирлик йўли билан пора олиш қайси инсоннинг бу азиз умрини бир сониясига алмашишга тўғри келади. Ҳеч қайси инсоннинг. Пора олиш, пора бериш ёки воситачилик қилиш бу дунёда жиноят эканлиги, бунинг учун жавоб муқаррар эканлиги жиноят кодексида белгилаб қўйилган. Қонунни тушунган, ўзини англаган, ҳаромдан ҳазар қиладиган инсон бу каби жиноятларни қилмайди ва ўзига жиноятчи деган тамға босилишидан кўрқади. Бундай инсонлар эртасини ўйлайди, ота-онасини, қариндош-уруғларини, шириндан-шакар фарзанд-ларини ўйлайди. Уларнинг эртанги кунига доғ туширишга йўл қўймайди.

Ўз жиғилдони пайида бўлган одамни, қорнини тўйғазиб олган молга ўхшатишган. Шундай экан, ички ишлар органлари ходимлари **ҳуқуқни муҳофаза қилиш органи вакили** бўлиб, ҳалолликка доимо эътибор қаратиб, ҳеч қачон давлат томонидан чиқарилган қонунларни бузмаслик, қонунларга ҳурмат руҳида ўзи тарбияламоғи шарт.

Ўзбекистон мустақил бўлиб, инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари кадрланган ҳозирги шароитда, бир Ватанда яшаб, фуқароларга нисбатан мансаб ваколатидан фойдаланиб, пора олиш шу ватандошга нисбатан **хиёнат** эканлигини вақтида

тушуниб этиш керак.

Ривоят қилишларича, уч-тўрт ёшли гўдак қўшнисиникидан тухум олиб чиқиб онасига беради. У бу қилмишининг ўғирлик эканини билмайди. Тухум кўзига чиройли кўрингани учун олган. Ҳаром ва ҳалолнинг фарқига бориши лозим бўлган, аммо, бунга амал қилмайдиган жоҳил она эса, боласини қайтариш ўрнига тухумни унинг қўлидан олиб:

— Менинг ақлли болагинам, онасига меҳрибон ширингинам, — деб алқайди.

Бола эса, қўшнисиникидан тухум ўғирлаб олиб чиқишни одат тусига киритади. Чунки онасининг мақтовларидан бу ишни хайрли деб билади. Оқибатда бола улғайгани сайин ўғирлик микдори ҳам орта боради. Тухумдан товукқа, товукдан кўйга... Ниҳоят, у ашаддий жиноятчига айланади-ю, қўлга тушиб ўлимга ҳукм қилинади. Она эса ёлғиз ўғлига шафқат қилишларини сўраб ёлборади. Онанинг илтижолари эътиборсиз қолдирилиб, ўғри йигит дор остига келтирилди. Унга: «Сўнгги тилагингни айт, бажарайлик», — дедилар. Йигит: «Ўлимим олдида онажонимнинг тилларидан бир ўпай», — деб илтимос қилди. Онани яқин келтирдилар. Йигит онасининг тилини ўпиш ўрнига тишлаб узиб ташлайди. Оломон: «Бу қаттол бунча бемехр экан», — деб уни лаънатлайди. Шунда йигит: «Мени жиноят йўлига буриб, дор остига олиб келган шу тилдир. Аввал у жазо олмоғи керак эди», — деган экан, деди.

Шу ўринда Ўзбекистон халқ ёзувчиси Ўткир Ҳошимовнинг «Икки эшик ораси» романида ёзилган қуйидаги сўзлар келтириб ўтсак. «Бир хил одамлар бор: у эшикдан кириб бу эшикдан чиқиб кетаётганида қўлидан келганча савоб иш қилади. Ҳаёт деган иморатга ақалли битта ғишт қўйиб кетади. Яна бир хиллари бор: ўша иморатдан ақалли битта ғишт ўғирлаб кетгиси келади. Ўғирлаб-ку, ҳеч қаёққа боролмайди, нариги эшик олдига борганда барибир ташлаб кетади. Икки орада иморатни бузгани қолади...».

«Менинг нафсим балодур, ёнар ўтга соладур» деган нақлда нафсининг оғир оқибатлари назарда тутилади. Тарихдан маълумки қанчадан қанча шоҳлар ҳам ўз нафси туфайли салтанатлари инқирозга юз тутган. Шоҳни гадо қилган ҳам шу нафс. Инсон давлатни мулкани нима учун талон-тарож қилади, порани нима учун олади? Ўз нафсига кул бўлганидан олади. Шу жойда ақл нафсдан устун келганида эди, тарбия мустаҳкам бўлганида эди, давлатни мулкани талон-тарож қилмасди, пора олмасди, таъма қилмасди. Не ажабки, камбағалда пул йўқ, бойда эса, хотиржамлик...

Хулоса ўрнида, оиладаги ҳалоллик – тарбиянинг бош мезонидир қайси жамиятда ҳалол фуқаролар кўпайса, ўша ерда бахт ва фаровонлик ҳукм сўради. Дил, тил ва амал бирлиги масаласи ҳам ҳалоллик тушунчасида қамраб олинади. Ҳозирги кунда давлатимиз миллий-маънавий қадриятларни тиклаш, одамларни ҳалол, инсофли, адолатли бўлишга чақириш, жамият маънавий устуворлигининг муҳим жиҳати ҳисобланади.

Шу ўринда Сингапурнинг биринчи бош вазири Ли Куан Юнинг ҳикматли сўзини эслатиб ўтиш ўринлидир. У шундай таъкидлаган эди: “**Менда иккита йўл бор эди: биринчиси - ўғирлаш ҳамда дўстларимни ва қариндошларимни “Forbes” рўйхатига киритиш, бу билан халқимни қуп-қуруқ ер устида қолдириш, иккинчиси – бу халқимга хизмат қилиш ва мамлакатни дунёнинг**

энг яхши мамлакатлар ўнталигига киритиш. Мен иккинчисини танладим...”

Биз болаларимизга ёшлик чоғиданоқ ҳалоллик борасидаги тарбияни уларнинг онгига сингдира олишимиз керак. Шундагина биз юртбошимиз таъкидлаган барча марраларни биргаликда забт этиб, оилада ҳалол ва покиза ҳаёт кечирамиз.

Ҳалол ва пок ризқ ила ҳаёт кечириш эса бутун умримизнинг самарали бўлиши кафолатидир.

АСОСИЙ АДАБИЁТЛАР

I. Ўзбекистон Республикаси Қонунлари:

1. Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси – 2023 й.
2. Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 16 сентябрдаги «Ички ишлар органлари тўғрисида»ги Қонуни.
3. Ўзбекистон Республикасининг “Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида”ги Қонуни. 2017 йил 3 январь.

II. Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармонлари ва Қарорлари

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 26 мартда ПФ-6196-сонли «Жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасида ички ишлар органлари фаолиятини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармони.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 2 апрелда **«Ички ишлар органларининг жамоат хавфсизлигини таъминлаш ва жиноятчиликка қарши курашиш соҳасидаги фаолиятини янада такомиллаштириш буйича қўшимча ташкилий чора-тадбирлар тўғрисида»**ги ПҚ-5050-сонли Қарори.
3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2021 йил 15 апрелда «Ички ишлар органлари учун профессионал кадрларни тайёрлашнинг сифат жиҳатидан янги тизимини жорий этиш бўйича чора-тадбирлар тўғрисида»ги ПҚ-5076-сонли Қарори.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 20 январдаги “Ички ишлар органларини халқчил профессионал тузилмага айлантириш ва аҳоли билан янада яқин ҳамкорликда ишлашга йўналтириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ-10-сон Қарори

III. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси Қарорлари ва Ўзбекистон Республикаси вазирликларининг ҳуқуқий-меъёрий ҳужжатлари

1. Ўзбекистон Республикаси ИИВнинг 2021 йил 21 ноябрдаги «Ички ишлар органлари маънавий-маърифий ишлар хизмати фаолиятини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 400-сон буйруғи
2. Тохир Малик. Одамийлик мулки. Тошкент, 2016.

IV. Интернет сайтлари

1. <http://mvd.uz> (Ўзбекистон Республикаси ИИВ);
2. <http://ipkmvd.uz> (Ўзбекистон Республикаси ИИВ Малака ошириш институти);

3. <http://akadmvd.uz> (Ўзбекистон Республикаси ИИВ Академияси);
- <http://lex.uz> (Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси);
1. <http://www.tsil.uz> (Тошкент давлат юридик университети).